

Vályi Gábor
Ifjúsági tanácsadás

A követelménymodul megnevezése:
Egyéni fejlesztés és segítő támogatás

A követelménymodul száma: 1896-06 A tartalomlelem azonosító száma és célcsoportja: SzT-002-50

IFJÚSÁGI TANÁCSADÁS

ESETFELVETÉS – MUNKAHELYZET

Egy kisvárosban történt ez:

Kívülről bonyolultnak látszó családi struktúrával – több család és generáció együtt lakik – rendelkező roma család egyik családrészében probléma fogalmazódik meg a fiatal anyával szemben (a lány 16 éves, nincs még meg a nyolc általános iskolai végzettsége, de hetente bejárósként próbálja befejezni az általános iskolát). Azt mondogatják az iskolájában a tanárok, akik a településen laknak, hogy a lány elhanyagolja a gyermekét, csak a szórakozás a mindene. Este sokáig diszkózik, másnap sokáig alszik. A néhány hónapos kicsit ilyenkor a nagyszülők, a testvérek látják el. A szülőknek nem tetszik az anya életmódja, és ezt gyakran szóvá is teszik a családban. Erről hír jár a kisvárosban is.

A kisgyermek egyébként jól fejlett, egészséges kisbaba, ezt a védőnő is állítja. A gyermekjóléti szolgálat családgondozója a védőnő és két tanár kérésre (akik beszélgettek a lánnyal) tesz három látogatást a családnál és próbál informálódni, tájékozódni.

Felgyorsítja az eseményeket, amikor a fiatal anya elköltözést kezd emlegetni a családjában. A fiatalok a gyerekekkel együtt az apa családjához költöznének át, új lakhelyük tíz kilométerre van, a szomszéd faluban, egy családi házban. A családgondozó ezt a helyzetet veszélyesnek értékeli, s a gyermek családon kívüli elhelyezését fontolgatja.

A fiatal pár együtt felkeresi először a gyermekjóléti szolgálatot, majd az iskola igazgatóját, s végül a megyei művelődési házban működő ifjúsági tanácsadó szolgálatot keresik fel.

Nekünk most nem az a feladatunk, hogy a családgondozó tevékenységét vizsgáljuk. Inkább azt érdemes figyelmünk középpontjába helyezni, hogy az ifjúsági tanácsadó milyen szakmai repertoárral rendelkezhet, s mit tud segíteni a fiataloknak.

Ehhez azt is érdemes megnéznünk, hogy a tanácsadásnak, s az ifjúsági tanácsadásnak mi a szerepe és funkciója az ifjúságsegítői szakmai repertoárban. S persze azt is nézzük meg, hogy az ifjúsági tanácsadás strukturálisan hogyan illeszkedik a szakmai munkába.

E tananyag fókuszában a fiatal áll, az egyén; az ő helyzeteit, problémáit és érzelmi viszonyulásait elemezzük azon a szakmai szemüvegen keresztül, melyet tanácsadásnak hívunk.

A tanácsadásra azért lehet szüksége a fiatalnak, mert konfliktusba kerül, s érteni szeretné a konfliktusa tartalmát, lényegét, hogy meg tudja oldani a konfliktusát. Aztán szüksége lehet a tanácsadásra a fiatalnak, hogy kommunikációja javuljon; hogy ő jobban értse a környezetében lévő embereket, s őt is jobban, alaposabban értsék.

SZAKMAI INFORMÁCIÓTARTALOM

Feladat:

A feladatot párban oldják meg; válasszon magának tanulótársat, s vele együttműködve oldja meg a feladatot! (Mindketten azonos feladatot oldjanak meg, de mindketten a saját füzetükben dolgozzanak!)

Saját tapasztalata alapján fogalmazza meg családi és iskolai konkrét példák alapján a tanácsadás szerepét és tartalmát!

MUNKANYELV

MEGKÖZELÍTÉSEK

A magyar segítő szakmai repertoárban jelen van a segítség több szintje és módja. A családsegítő szolgálatok mellett tere van a gyermekjóléti szolgálatoknak is; nem egy esetben szükséges a gyermek, illetve fiatal sajátos érdekeinek védelme és képviselése, mert van, hogy a családnak nem azonos az érdeke pillanatnyilag a gyerek, a fiatal érdekével.

Szakmai közmegegyezés, hogy a gyermek-, serdülő- és ifjúkor, tehát az ifjúsági életciklusok együttese a kiszolgáltatottságtól a függetlenségig terjed; a gyerekek kiszolgáltatottsága és a felnőttkor függetlensége között sok minden történik és történhet szociális, pedagógiai, jogi, de lélektani értelemben is.

Micsoda különbségek vannak!

Hogy a gyerekek, serdülőnek melyik iskolába kell járnia, ott hogyan bánják vele, s emellett a családjában milyen bánásmód jut ki neki; valamint a családi, társasági milió hatása is eltérő. S gondoljuk csak meg: ha ugyanaz a gyerek, serdülő más-más környezetbe kerül, mennyit tud megtartani saját addigi személyiségéből, s hogyan változik a viselkedése, a személyisége, ha különböző hatások érik.

Fontos azt is szem előtt tartani, hogy az ifjúsági korcsoportok életszakaszai nagymértékben kötődnek valamilyen iskolai, szervezett képzéshez; a gyerek, serdülő vagy éppen a fiatal – már csak a tankötelezettség okán is – iskolába jár. De a kötelező iskoláskor után is sokan maradnak a szervezett iskolai képzések keretein belül, legyen szó akár szakmatanulásról, akár a bolognai rendszerű felsőoktatásról. S persze ott vannak azok a fiatalok is, akik később kapcsolódnak be valamilyen tanulási formába, képzésbe.

Az ifjúkort el nem kerülő traumák és krízisek mellett adódnak szép számmal olyan helyzetek a fiatalok életében, melyek mind-mind sajátos segítséget igényelhetnek.

A családban történhetnek olyan előre "programozott", vagyis a szülők, gyerekek és más családtagok, a család környezetében élők egymáshoz való viszonyából, értékrendjéből adódó helyzetek, melyek a fiatal élethelyzetét befolyásolják, s nemegyszer e hatás negatív értékű, sőt káros a fiatal számára. S ezt a fiatal is érzi. Aztán a nem programozott, hanem váratlan családi és családot érintő események, helyzetek is okozhatnak olyan hatást, melynek a fiatal, úgy érzi, kárát látja. Itt most csak visszautalunk az Esetfelvetésben bemutatott helyzetre.

Az iskolában sem lehet mindig egyértelműen jó érzésekről beszélni. Mert például mi a helyzet a fegyelem és a rend, illetve a tartalom és a légkör összefüggésében? A közmegegyezés által fegyelmeztettnak mondott tanulói csoport azt jelenti, hogy a tanulók csendben, mozdulatlanul ülnek a padban. Rejtve marad azonban, hogy a fegyelem a félelem, az unalom, a kora reggeli fáradtság, vagy éppen a szellemi izgalom eredménye-e. Nem fegyelmeztettebb-e az a csoport, amelyik önállóan betanul egy táncot, tud egymásra figyelni és vigyázni? Ebben a helyzetben vajon mi a feladata a tanácsadásnak? Melyik megközelítés a célravezető; s mi is lehet itt a cél? S a tanácsadás egyéni vagy csoportos legyen-e?

Az integratív tanácsadás szempontjai alapján az adott helyzetet és a benne résztvevő(ke)t mindig a maguk kontextusában kell vizsgálni és megérteni, figyelembe véve a családi viszonylathálót is, mely a résztvevők életének háttérét adja, saját életük összefüggéseikkel együtt. A tanácsadásban elfogadott szakmai alapállás, hogy a folyamatban résztvevők különböző módon élik meg a realitásokat. Például azért, mert más és más a szociális világuk, szocializációs előképzettségük, készségük. Joggal elvárható a tanácsadástól az is, hogy a résztvevőket egyéni, személyre szabott fejlődésükben elősegítse, ehhez adekvát környezetet biztosítson.

Cél lehet a tanácsadásban az is, hogy felderítse a fiatalkori életvilág zavarait, hiányait, és egyértelmű, világos kommunikációt felkínálva, segítő légkört teremtsen, mely hatástalanítja a sérüléseket, s visszahelyezi a fiatalt saját, immár egészséges életvilágába, és megteremti a kommunikációt a családon és a szociális háttéren belüli különböző életvilágok között.

Az ifjúsági munka területein belül a tanácsadást több helyre is beilleszthetjük. Az ifjúsági tanácsadás része az ifjúsági szolgáltatásoknak, de része a személyes ifjúságsegítésnek, s emellett a tanácsadásnak helye és szerepe van az ifjúsági közösségfejlesztő munkában is.

TANÁCSADÁS

A formális, nemformális és informális tanulási módok közül figyelmünket mi most az informális tanulásra fordítjuk; itt a tanulás mint folyamat nem bír jelentőséggel, mert ez a tanulás többnyire nem tervezett és nem is értékelt tevékenység. Viszont fontos a megfelelő feltételek biztosítása, megléte; az informális tanulás egyik legkézenfekvőbb formája a tapasztalati tanulás. A tanácsadásnak ez fontos munkaformája.

A felnőttkori tanácsadásban a megértésre helyeződik a hangsúly, a fiatalkori, ifjúsági tanácsadásban a megélés és a kreatív önkifejezés a fontos.

1. Rendszer

Ha a tanácsadást rendszerben nézzük, folyamatát tekintve a szolgáltatás lényege az interakció; tárgyiasultságát tekintve pedig nem kézzelfogható szolgáltatás. Időbeli lefolyását tekintve a tanácsadás lehet ismétlődő jellegű, folyamatszerű, s lehet nem folyamatos, hanem időszakos, alkalmi, helyzethez, illetve állapothoz, problémához kötődő szolgáltatás.

Az ifjúsági munka egyik legismertebb formája az ifjúsági információs és tanácsadó irodák működtetése, amelyek különböző, ún. alacsonyküszöbű szolgáltatásokkal, például életvezetési, párkapcsolati, pályaválasztási tanácsadást kívánó problémák, élethelyzetek megoldásának segítségével várják a fiatalokat.

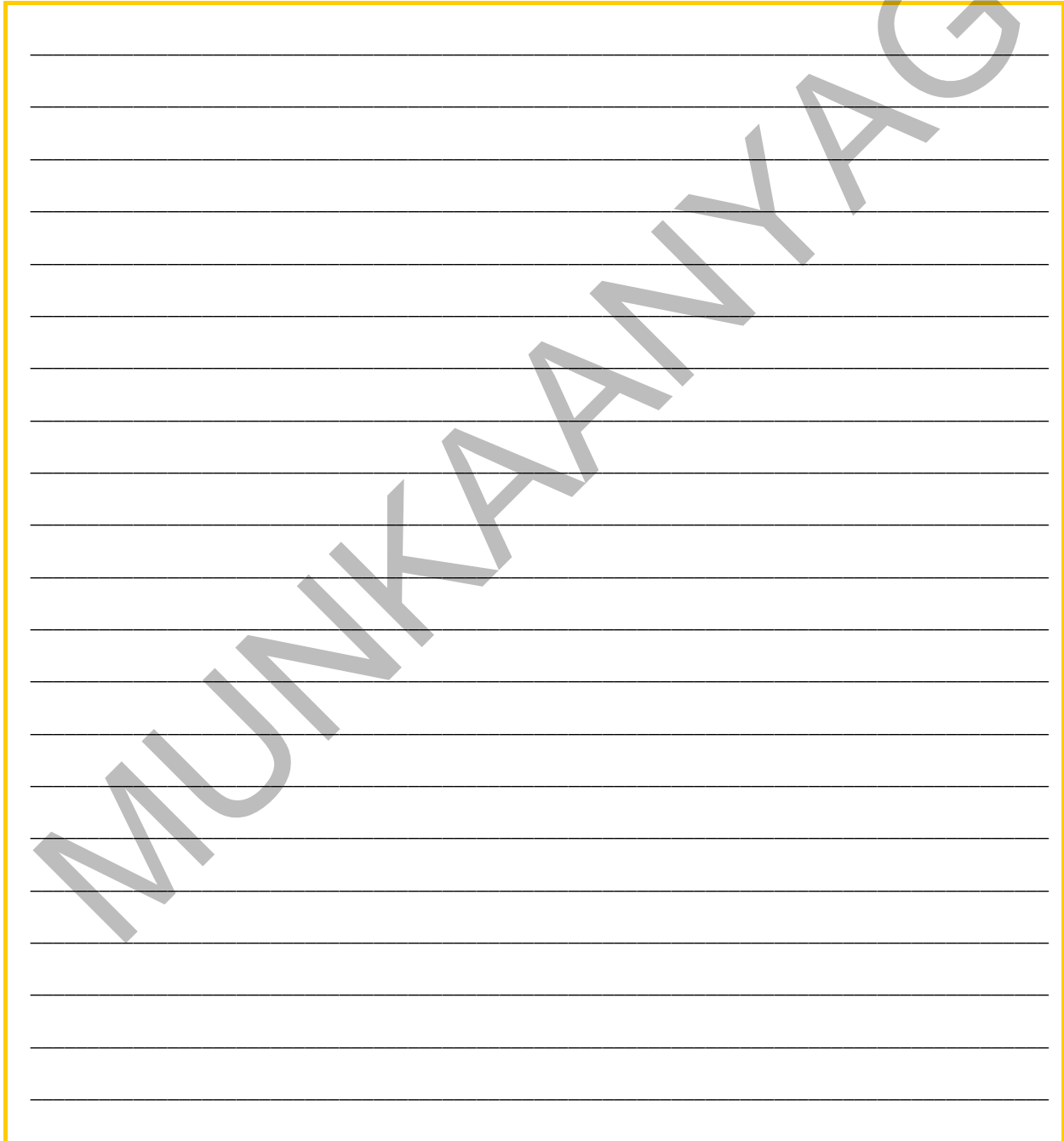
Az ifjúsági és információs irodák információt, segítséget adnak, s ezeken a szolgáltatásokon keresztül közvetve hozzájárulnak ahhoz, hogy a fiatalok jobban megértsék a társadalmi folyamatokat, tájékozódjanak a számukra is elérhető lehetőségekről, annak érdekében, hogy hasznos és cselekvő tagjai legyenek a társadalomnak illetve sorsuk és életük alakítása is tudatosabbá váljon.

Látható, hogy az előző két megfogalmazásban módszerbeli és megközelítésbeli különbségek vannak.

Feladat:

A feladatot párban oldják meg; válasszon magának tanulótársat, s vele együttműködve oldja meg a feladatot! (Mindketten azonos feladatot oldjanak meg, de mindketten a saját füzetükben dolgozzanak!)

Gondolja át, majd írja le, Ön szerint mi lehet a különbség a két megfogalmazás között!

Az ifjúság körében végzett tanácsadás formái és tartalmi oldalról tekintve információszolgáltatás és/vagy tanácsadás. Ennek keretében három alapelvet érdemes rögzíteni: maga az információnyújtás, az informálás eszköz; az információszolgáltatás elsődleges megelőzés, nem egy esetben katalizátor szerepet tölt be; a segítségi folyamatban engedi a saját döntés meghozatalát. Ez utóbbi már a módszert is érinti.

Formai szempontból érdemes a rendszert úgy felfogni, hogy az információszolgáltatás, tanácsadás

- elindulhat a megfelelő helyen és megfelelő térben történő ún. **öninformációval**: a lehetőségek kihasználásával a kliens hozzáfér az adatbázisokhoz;
- folytatódhat **információkéréssel**: a szolgáltatást nyújtó segítő és a kliens együtt próbálja megtalálni a választ, illetve a segítő hozzájárul a probléma konkretizálásához, a szűkített válaszkereséshez;
- az információk birtokában következhet az **ügyintézés**: ez lehet a szolgáltató intézményben, de irányulhat intézményen kívül is, s lehet az, hogy a segítő részt vesz az ügyintézésben, meg az is lehet, hogy az ügyintézés közvetett a segítő felől, mert aktívan nem vesz részt a helyzetben, csak biztosítja a feltételeket (pl. kérelem megírásához űrlap, hivatali telefon biztosítása);
- az ügyintézésből következhet a **konzultáció**: ez már bizalmasnak minősíthető beszélgetés, mert két ember interakciójában mindkettő már leginkább a személyiségével dolgozik az adott helyzetben;
- a konzultációból könnyen át lehet térni a **szaktanácsadásra**: ez szakszerű segítség abban az értelemben, hogy a segítő szakember speciális képzettségét használja fel, alkalmazza a kliense megsegítésére.

Feladat:

A feladatot párban oldják meg; válasszon magának tanulótársat, s vele együttműködve oldja meg a feladatot! (Mindketten azonos feladatot oldjanak meg, de mindketten a saját füzetükben dolgozzanak!)

Az információszolgáltatás, tanácsadás előbbi folyamatára írjon konkrét példát! Most csak a szituációkat írja le, ne bontsa ki az ok-okozati összefüggéseket!

A tanácsadás, az információ, amiért a kliens a szolgáltatást igénybe veszi, sokrétű, s sokrétegű lehet. Gondoljunk csak az Esetfelvetésben bemutatott helyzetre! A fiatal pár milyen jellegű tanácsadást vegyen igénybe? Jogi, szociális, mentális? S ezeken belül még számtalan részhelyzet lehet: munkajogi, álláskeresési, pályaválasztási, munkaerő-piaci, foglalkoztatási, életvezetési, pár- vagy családterápiás, segélyezési, egészségügyi, netán térségi, közösségi, multikulturális stb.

Az információnyújtás és tanácsadás területeit vizsgálva, s összegyűjtve

a személyes, életvezetési helyzetekben és kérdésekben, az elhelyezkedési és továbbtanulási lehetőségeket illetően pontos és aktuális információk biztosítása, kitérve arra is, hogy hol és hogyan érhető el a megfelelő (tehát adekvát) segítség, információ, tanácsadás,

az információkat a kliens saját helyzetére tudja vonatkoztatni, ehhez a segítségnyújtásnak gyakorlatiasnak kell lennie,

a klienseknek új célok megfogalmazásához, saját helyzetük értelmezéséhez, az akadályokkal való szembenézéshez, a konfliktusok megoldásához a tanácsadásnak függetlennek és támogató jellegűnek kell lennie.

2. A tartalom

A tanácsadás a segítő szándéka szerint kétféle lehet: tekintélyelvű, segítő.

A tanácsadás három szakaszból áll: a probléma megfogalmazásából, a lehetőségek, alternatívák kialakításából és az elfogadott alternatíva megvalósításából, azaz a cselekvésből.

A tanácsadás öt szinten valósul meg: a kliens önállóan képes dönteni a problémájában, ellentétes szempontok mérlegelése, belső konfliktusok, a problémák kiterjedt köre, integrációhiány.

A tanácsadás hat beavatkozási formában jelenhet meg: informatív, katalizáló, katartikus, konfrontáló, támogató, utasító.

Tanácsadáskor a segítő szakember a teljes emberrel foglalkozik, de tudatában van annak, hogy önmaga nem tud minden problémán segíteni. Az ügyfelek, kliensek életkori sajátosságait figyelembe véve közelít a megoldásra váró problémához. A tanácsadás inkább kliensközpontú, mint módszerközpontú; a kliens igénye a kulcs, ehhez igazodik az alkalmazásra kerülő módszer. A kliensközpontú megközelítésben a tanácsadást végző szakember a fiattal közösen, vele együttműködve, őt erősítve oldják meg a problémát, illetve segíti a fiatalot abban, hogy saját maga képes legyen megoldani az életében felmerülő problémákat. Itt ugye mindjárt jelen is van két szempont, mely tartalmi szempontból több figyelmet is érdemel egy kijelentésnél.

A segítő szakember segíti a kliensét problémája megoldásában; ezzel magát a problémát is segít megoldani, tehát konkrét helyzetben konkrét a segítség, ugyanakkor segíti a klienst is, hogy a kliens saját maga képes legyen megoldani az életében felmerülő problémákat.

Ebből következik a másik szempont: a segítség lényege, hogy minél hamarabb (lehetőleg az optimális időben és helyzetben) a segítő önmaga segítői tevékenységét feleslegessé tegye; ezzel elérve, hogy kliense saját maga képes legyen megoldani az életében felmerülő problémákat.

Szakmai, etikai és jogi értelemben is szem előtt tartandó, hogy az információnyújtásba, tanácsadásba harmadik fél bevonása válik szükségessé, akkor az csak a kliens, a fiatal egyértelmű beleegyezése alapján és mellett történhet. A harmadik fél bevonása minden esetben konkrét szakembert, személyt jelent, s nem jelenthet intézményt; a meghatározott szakember segítségének igénybevétele mellett sem szűnik meg az eredeti segítő szakember felelőssége a kliensével kapcsolatban. Az ifjúságsegítő szakember és kliense közötti eredeti megállapodás erről szól: a segítség (itt információnyújtás, tanácsadás) kezdete és befejezése is nála összpontosul, tehát amikor a harmadik személy bevonásra kerül (külső és belső szakember esetében egyaránt), s ő befejezte a munkáját, utána az ifjúságsegítőhöz kerül vissza a fiatal, hogy ő lássa, tudja, a beavatkozás sikeres volt-e. Azzal, hogy az ifjúságsegítő és a kliense közötti megállapodás e keretes szerkezet alapján rendszert alkot, a kliens nem veszhet el a segítség menetében. Gondoljunk itt az ügyintézésre, s az abból kialakulható konzultációra, majd a szaktanácsadásra.

Ide tartozik a kompetencia kérdése: az ifjúságsegítő szakember maga tudja a legtöbb esetben eldönteni, hogy a tud-e segíteni kliensének, vagy más, harmadik személyt be kell-e vonnia a segítségbe.

Hogy idáig eljutottunk, s mielőtt a tartalmat az előzőekben említett számok mentén kibontanánk, érdemes definiálnunk a tanácsadást!

A tanácsadást a pszichológiai értelemben vett egészséges személyekre lehet csak vonatkoztatni. A tanácsadás egy viszonylag rövidtávú interperszonális szakmai tevékenység, melynek keretében elméleti alapú, jogi és etikai normák mentén adekvát és releváns fejlődési és/vagy szituációs probléma megoldása a cél.

Hogy egyértelmű legyen a következő meghatározás- és értelmezés sorozat, előbb mondjuk ki, hogy a **tanácsadás nem** társalgás, nem is vita, de nem is interjú, s persze nem is kihallgatás, nem diagnóziskeresés, s nem ad lehetőséget a segítőnek szónoklata megtartására.

A segítség mindig beavatkozással, intervencióval jár; az intervenció két személy közötti szándék. A segítség alapeleme az olyan elfogadó szemlélet, melynek segítségével a szakember támogató háttere támaszt nyújt a kliense felé; a hatalom és az erő mértékének helyes alkalmazása. Itt három lehetséges hatalmi formát tudunk elképzelni: a kliens belülről jövő autonóm hatalma, a szakember hatalma a kliens felett, s a hatalom megosztása a két szereplő között.

Az intervenció és a hatalmi formák megjelenítése olyan verbális, vagy nem verbális kommunikációs csatornákon és viselkedési módokon át valósul meg, melyek a klienszt szolgálják.

És akkor most vissza a számokkal kifejezett tartalmi dimenziókra!

1. A tanácsadás a segítő szándéka szerint kétféle lehet: tekintélyelvű, segítő.

- **A tekintélyelvű** vagy autoriter tanácsadás és intervenció hierarchikus viszony, melyben a szakember felelősséget vállal a kliensért. Irányítja őt, tanácsot ad, útmutatást nyújt és fejleszti a kliense tudatosságát.
- **A segítő** vagy facilitatív tanácsadás és intervenció kevésbé hierarchikus viszony; a segítő szakember arra törekszik, hogy a kliens megőrizze és lehetőség szerint fejlessze autonómiáját, s önmagáért akarjon és tudjon is felelősséget vállalni. A segítő intervenció kibontja a kliensből a benne rejlő lehetőségeket, pozitívumokat; a segítő szakember segíti a blokkoló, gátló érzések feloldását, az önirányított tanulást.

2. A tanácsadás három szakaszból áll: a probléma megfogalmazásából, a lehetőségek, alternatívák kialakításából és az elfogadott alternatíva megvalósításából, azaz a cselekvésből.

- **A probléma megfogalmazása**, azonosítása, tisztázása teszi lehetővé, hogy mind a kliens, mind a segítő szakember számára egyértelmű, világos és jól körülhatárolt legyen a kliens problémája, pillanatnyi helyzete. Nem egy esetben a "fától nem látja az erdőt" közmondás alapján elegendő lehet, ha a kliens a segítő közreműködése mellett (pl. tisztázó beszélgetéssel) tudatosítja önmagában a problémáját, s azt le tudja választani más, járulékos helyzetről, problémáról, már az alapgondja meg is oldódhat. Ehhez szükséges természetesen az bizalmi légkör, mely alkalmassá teszi az interakciót a probléma feltárására.

A probléma tisztázása és azonosítása egy kétdimenziós folyamat. Horizontálisan azt kell kibontani, hogy az-e a valódi probléma, amit a kliens annak érez, mond. Itt azt is figyelembe kell venni, hogy lehet az a problémája a kliensnek, amin nem lehet változtatni. Gondoljunk hatályos jogszabályi rendelkezésre, konkrét olyan helyzetre, mely nem változtatható meg a kliens egyéni érdeke szerint. Vertikálisan pedig azt kell tisztázni, hogy a kliens számára mekkora jelentősége van a problémának, mennyire tartja a kliens fontosnak azt a problémát, melyet aktuálisan annak tekint. ennek azért van jelentősége, mert e vertikális tisztázás teszi lehetővé azt, hogy a segítő és kliense is lássa: a kliens készen áll a változtatásra, helyzete megváltoztatására.

Mivel ez az első szakasz a legerősebb, legszélesebb, ezért itt érdemes a segítőnek tisztázni, feltárni azt, hogy a kliense hogyan észleli és értékeli a problémáját, a kliense hogyan viselkedik: mit tesz és mit nem tesz, vagy mit nem képes megtenni a problémája megoldása érdekében, s a kliense érzelmileg hogyan éli meg saját problémáját.

- **A lehetőségek**, alternatívák kialakításakor a kliens a segítő irányítása mellett megpróbálja a lehetséges alternatívákat összegyűjteni, majd az egyes alternatívák előnyét és hátrányát megállapítani. Az alternatívák e értékeléséhez a tanácsadás folyamatában értékelési szempontokra van szükség. Ehhez, hogy e szempontok objektívek lehessenek, szükséges a tanácsadó szakember objektivitása; mert a tényeken kívül azt is meg kell tudni itt ítélni, s jelezni is szükséges ezt a kliens felé, hogy a kliens az egyes alternatívák megvalósításának lehetőségét hogyan értékeli és hogyan éli meg. Vagyis itt egy realitáskontrollra is szükség van: a kliens mennyi esélyt lát az adott alternatíva megvalósításához.
- **A megvalósítás**, a cselekvés szakaszban már a konkrét akció, cselekvés kidolgozás történik. Itt már nem térnek vissza az alternatívákhoz a tanácsadásban résztvevők. Olyan cselekvést és olyan megoldási tervet lehet csak felvállalni mind a segítőnek, mind a kliensnek, mely szakmailag, etikailag és jogilag is releváns és adekvát.

Tisztáztuk már, hogy a tanácsadás nem csupán pszichológiai tanácsadás; a tanácsadás öt szintje integrálja a különböző szakterületi célkitűzések megvalósulásának lehetőségét. s azt is megmutatja, hogy az egyes szakterületek hogyan tudnak együttműködni egymással.

3. A tanácsadás öt szinten valósul meg: a kliens önállóan képes dönteni a problémájában, ellentétes szempontok mérlegelése, belső konfliktusok, a problémák kiterjedt köre, integrációhiány.

- **Amikor a kliens önállóan képes dönteni a problémájában**, akkor valójában csak tájékoztatásra van szüksége a különböző választási lehetőségek és a lehetőségek következményeit illetően. (Isd. előbb, a lehetőségek, alternatívák kialakításánál írtakat). Ekkor a segítői beavatkozás, intervenció alapjaiban informáló jelleget ölt.
- **Amikor az ellentétes szempontokat szükséges mérlegelni**, akkor bonyolultabb a döntési helyzet; mérlegelni kell az egyes ellentétes szempontokat, s ekkor a döntés előtt a kliensnek szüksége lehet arra, hogy megértse a körülményeket, kitűzhesse a célt, s ehhez meghatározhassa a megoldási módot.
- **A belső konfliktusok szintjén** a kliensnek nem kis problémát okozhat pl. az ellentétes szempontok mérlegelés, a cél kitűzése vagy a megoldásmód kidolgozása. itt már a kliensnek arra van szüksége, hogy mélységében megértse a konfliktusát – itt belép a pszichológia –, s annak kezelése mentén eljuthasson elsősorban a konfliktusok megoldásához, majd a problémája megoldásához. E kettő nem mindig esik egybe!
- **A problémák kiterjedt körének szintjén** a kliens személyiségének belső életében megjelenő szorongás, merevség, feszültség vagy éppen fékezhetetlenség okozza a problémájának kezelhetetlenségét. A kliens döntési problémái is e pszichés jellegű állapotok megjelenése következtében válik nehéz vagy lehetetlenné. E pszichés állapotok feloldása az elsődleges feladat itt, ezt követheti az "eredeti" probléma orvoslása. Persze nem egy esetben az "eredeti" probléma a pszichés probléma megoldása után már nem is probléma.
- **Az integrációhiány** megjelenésekor a kliens nem tudja saját viselkedését, cselekvését összhangban tartani, s nem is képes pillanatnyilag a realitás szintjén a körülményekhez alkalmazkodni. Ezen a szinten patológiás jelenségekkel lehet találkozni organikus vagy pszichés megnyilvánulások keretében.

S hogy a tanácsadásban szokásos keretes szerkezetet mi is megtartsuk, az 1. pont alatt tárgyalt segítői szándék szerinti tanácsadás kétféle lehetőségét most kössük össze a tanácsadás beavatkozási formáival!

4. A tanácsadás hat beavatkozási formában jelenhet meg: informatív, katalizáló, katartikus, konfrontáló, támogató, utasító.

A tekintélyelvű, így hierarchikusabb tanácsadáskor kaphat szerepet az informatív, a konfrontáló vagy az utasító forma.

A segítő, facilitatív, s így kevésbé hierarchikus tanácsadáskor lehet mód alkalmazni a katalizáló, a katartikus és a támogató formákat.

Összefoglalás

Definíció: A tanácsadást a pszichológiai értelemben vett egészséges személyekre lehet csak vonatkoztatni. A tanácsadás egy viszonylag rövidtávú interperszonális szakmai tevékenység, melynek keretében elméleti alapú, jogi és etikai normák mentén adekvát és releváns fejlődési és/vagy szituációs probléma megoldása a cél.

A tanácsadás tartalma:

- A tanácsadás a segítő szándéka szerint kétféle lehet: tekintélyelvű, segítő.
- A tanácsadás három szakaszból áll: a probléma megfogalmazásából, a lehetőségek, alternatívák kialakításából és az elfogadott alternatíva megvalósításából, azaz a cselekvésből.
- A tanácsadás öt szinten valósul meg: a kliens önállóan képes dönteni a problémájában, ellentétes szempontok mérlegelése, belső konfliktusok, a problémák kiterjedt köre, integrációhiány.
- A tanácsadás hat beavatkozási formában jelenhet meg: informatív, katalizáló, katartikus, konfrontáló, támogató, utasító.

Az ifjúság körében végzett tanácsadás formai és tartalmi oldalról tekintve információszolgáltatás és/vagy tanácsadás. Ennek keretében három alapvető érdekes rögzíteni: maga az információnyújtás, az informálás eszköz; az információszolgáltatás elsődleges megelőzés, nem egy esetben katalizátor szerepet tölt be; a segítési folyamatban engedi a saját döntés meghozatalát.

TANULÁSIRÁNYÍTÓ

Az ifjúságsegítés, s általában a segítő munka szakmai szempontból fejlesztő, támogató és segítő tevékenység. Az ifjúságsegítő szakember a szociális segítség alapfeladatait is ellátja munkája során.

Ahhoz, hogy e segítői feladatoknak, s a segítséssel szemben támasztott elvárásoknak meg tudjon Ön felelni, szükséges néhány módszerbeli tanács megfogalmazása.

Az ifjúsági tanácsadás keretében mind az informálás, mind a tényleges tanácsadás valós szakmai munka; e segítői szakmai munka többféle iskolázottsággal elvégezhető, ám minden iskolázottságban közös elvárás, hogy a szakmai, etikai és jogi ismereteket és tapasztalatokat adekvátan és relevánsan tudja alkalmazni.

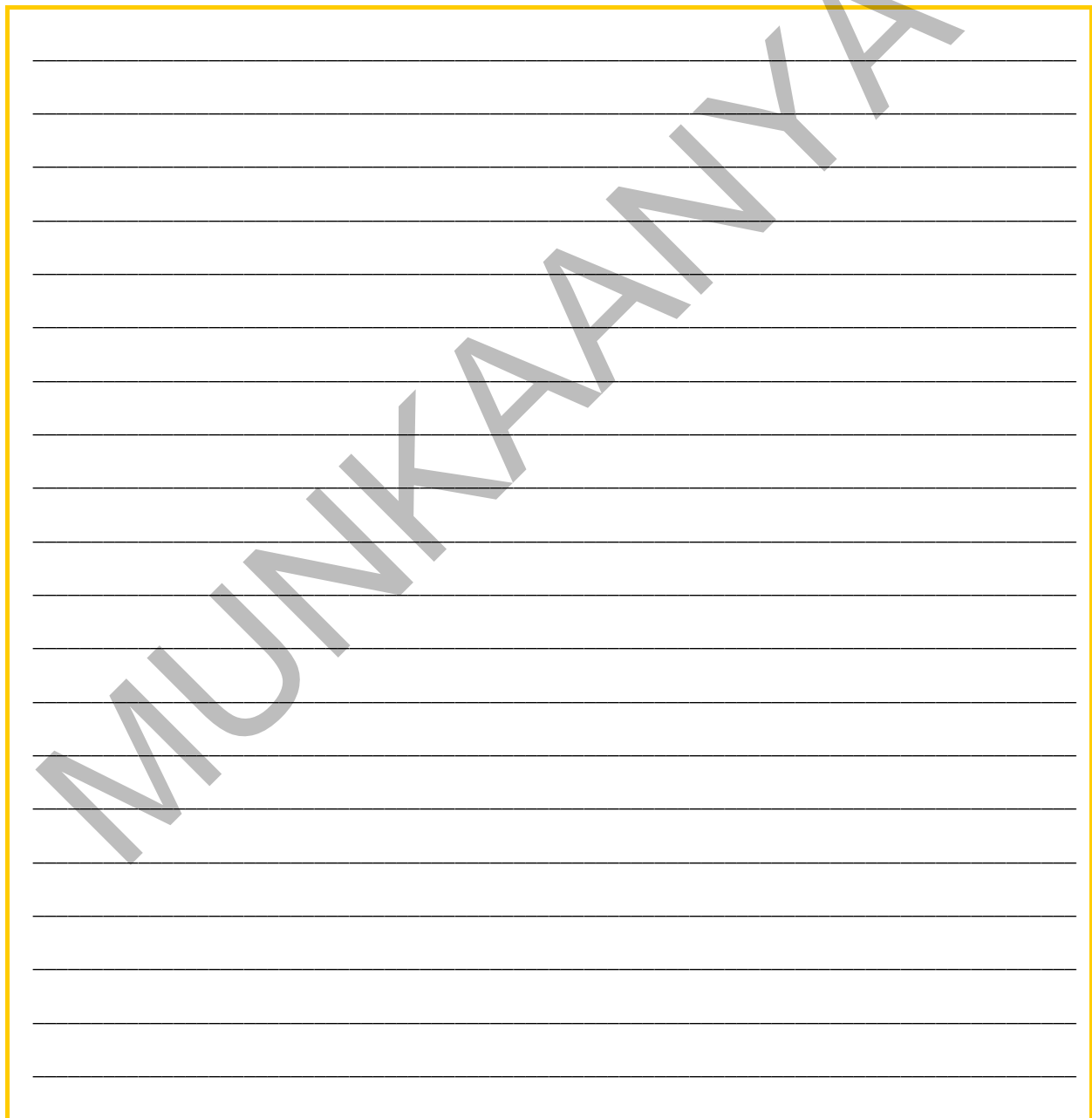
Először is azt kell szem előtt tartania, hogy e tananyagban szereplő tartalmat a megértéshez való hozzásegítés érdekében át kell ültetnie a gyakorlatra; tehát konkrét feladatokat kell megoldani, s nem is egyedül, hanem tanuló párral.

A tananyag tartalmaz köznyelvi és szakmai nyelvi megfogalmazásokat, szófordulatokat egyaránt; mindkét tartalmi megfogalmazást el kell tudnia olvasni, s értelmeznie is kell tudni. Az értelmezéshez szakkönyveket, illetve az internetet vegye igénybe, s emellett, akárcsak a feladatok megoldásánál, törekedjen az olvasottakról tanuló párral beszélgetni.

ÖNELLENŐRZŐ FELADATOK**1. feladat**

A feladatot párban oldják meg; válasszon magának tanulótársat, s vele együttműködve oldja meg a feladatot! (Mindketten azonos feladatot oldjanak meg, de mindketten a saját füzetükben dolgozzanak!)

A tananyagban szerepel a tanácsadás hat beavatkozási formája. Ezt John Heron dolgozta ki részletesen. Nézzon utána, majd részletezze itt e hat beavatkozási formát!

2. feladat

A feladatot párban oldják meg; válasszon magának tanulótársat, s vele együttműködve oldja meg a feladatot! (Mindketten azonos feladatot oldjanak meg, de mindketten a saját füzetükben dolgozzanak!)

Egy konkrét élethelyzet leírása alapján, mint tanácsadási problémán mutassa be a tanácsadás rendszerét és tartalmát esszé formájában! Készítsen vázlatot!

MUNKANYAG

MUNKANYELV

MEGOLDÁSOK

1. feladat

A feladat megoldásánál a tanuló elkészíti a tekintélyelvű és a segítő beavatkozás csoportosítását, s bennük felsorolja, majd egy-egy mondattal ki is fejt az egyes beavatkozási módokat:

tekintélyelvű beavatkozási mód:

- informatív a beavatkozása, amikor a segítő a kliensnek ismereteket, információkat tud biztosítani, tehát használja és használni engedi a technikai, anyagi erőforrásokat,
- konfrontáló a beavatkozás, amikor a segítő olyan viselkedést akar tudatosítani a kliensben, amelyet a kliens eddig nem vett tekintetbe, nem jutott eszébe,
- utasításkor az intervenciónak az a célja, hogy irányítsa a kliens viselkedését; ez a viselkedés általában nem egyezik a segítő–kliens hagyományos viselkedési formáival, kapcsolati rendszerével;

segítő beavatkozási mód:

- a katalizáló beavatkozásban a kliens önfelfedezése, életmódjának önrányítása, a probléma megoldása kerül a fókuszba,
- a katartikus beavatkozásban a segítő megpróbálja a klienst képessé tenni arra, hogy megszabaduljon fájdalmas érzéseitől, gátlásaitól, melyek megakadályozzák problémája kezelésében,
- a támogató mód alkalmazásakor a kliens megerősítésén van a hangsúly; hogy a megerősítse a klienst attitűdjeinek és cselekvéseinek értékét illetően..

2. feladat

A feladat teljesítése vázlattal indul, tehát a tanuló először felvázolja írása tartalmának lényegét; ezzel bemutatja, hogy milyen rendszerben gondolkodik a feladatról.

A vázlatban először maga a konkrét történet szerepel; azt kell itt megvizsgálni, hogy a tanuló milyen mértékben használ minősítő jelzőket.

A vázlat második részében a hangsúly a történet, esemény, élethelyzet rendszerezésén van; a tanuló milyen típusú segítői rendszerbe helyezi el a klienst és annak problémáját. S fontos szempont, hogy a tanuló a kliensre vagy a kliens problémájára fókuszál-e.

A vázlat harmadik részében pedig a tanuló a tartalmi összefüggésekre helyezi a hangsúlyt; ennek alapján alkot tartalmi rendszert a problémáról, a helyzetről, s tervezi meg a beavatkozást.

IRODALOMJEGYZÉK

AJÁNLOTT IRODALOM

Bánszegi Zsuzsa (szerkesztő): Az ifjúsági munka fogalomtára. Az ifjúsági munka területéhez kapcsolódó fogalmak gyűjteménye. Ifjúsági Munkások Szakmai Módszertani Egyesülete, Debrecen, 2006.

Kulcsár Éva (szerkesztő): Tanácsadás és terápia. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2009.

Nagy Ádám (szerkesztő): Ifjúságsegítés. Probléma vagy lehetőség az ifjúság? Palócvilág Alapítvány, Új Mandátum Könyvkiadó, Budapest–Szeged, 2007.

Nagy Ádám (szerkesztő): Ifjúságügy. Ifjúsági szakma, ifjúsági munka. Palócvilág Alapítvány, Új Mandátum Könyvkiadó, Budapest, 2008.

Ritoókné Ádám Magda (szerkesztő): A tanácsadás pszichológiája. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2002.

Wootsch Péter: Otthonosan itthon. Települési ifjúsági munka - az otthonosság megközelítései. Mobilitás Országos Ifjúsági Szolgálat, Budapest, 2009.

A(z) 1896–06 modul 002–es szakmai tankönyvi tartalomeleme felhasználható az alábbi szakképesítésekhez:

A szakképesítés OKJ azonosító száma:	A szakképesítés megnevezése
55 762 01 0000 00 00	Ifjúságsegítő

A szakmai tankönyvi tartalomelem feldolgozásához ajánlott óraszám:
20 óra

MUNKANYAG

MUNKANYAG

A kiadvány az Új Magyarország Fejlesztési Terv
TÁMOP 2.2.1 08/1-2008-0002 „A képzés minőségének és tartalmának
fejlesztése” keretében készült.

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap
társfinanszírozásával valósul meg.

Kiadja a Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézet

1085 Budapest, Baross u. 52.

Telefon: (1) 210-1065, Fax: (1) 210-1063

Felelős kiadó:

Nagy László főigazgató